

* * * VESTNIK * * *

PROSVETNE ZVEZE V LJUBLJANI

Izhaja mesečno. — Celoletna naročnina s prilogo »Prosvetni oder« znaša 8 lir. — Naroča se: Prosvetna zveza v Ljubljani, Miklošičeva cesta 7.

STEV. 12.

DECEMBER 1941-XX

LETO XX.

Škofova beseda

V ljubezni presvetega Srca Jezusovega vabim vse vernike k posebni pobožnosti deveterih prvih petkov z začetkom v letošnjem decembru (prvi petek je že 5. decembra).

Mnogi so to pobožnost že opravili, morda že večkrat. Saj je obljuba Jezusova, ki jo je dal sveti Marjeti Mariji, znana in je nagnila marsikoga, da je žrtvoval čas in trud ter devet prvih petkov za povrstjo dobro pripravljen sprejel zadostilno sveto obhajilo.

Da vas vabim še enkrat, da istočasno skupaj obhajamo to pobožnost, so vzrok strašne stiske sedanjosti, ko ne trpimo samo mi, ampak vsi narodi v Evropi. Ponižno moramo priznati, da je Evropa veliko grešila in bila v mnogočem laži-krščanska, sto in stoletja je zametavala velikanske milosti Kristusove in tako si je sama spletla bič, ki jo zdaj tepe. Usmilje-

nje božje in s tem konec hudih preizkušenj upamo doseči, če od svoje strani skušamo Bogu nuditi odkritosrčno zadoščenje za vse grehe in žalitve sveta in sicer tako, kakor to želi Srce Jezusovo.

Poleg osebnega namena, ki ga bo vsak zase naredil, imejmo vsi skupno ta namen: Tebi, presveto Srce Jezusovo, darujemo to pobožnost prvih petkov v zadoščenje tistih grehov, zaradi katerih je Evropo in nas zadela sedanja težka preizkušnja in te prisrčno prosimo, skrajšaj dneve preizkušnje, reši nas vsega hudega in daj nam kmalu svoj mir!

Vsa podrobna navodila boste dobili od svojih dušnih pastirjev. Prosim Vas, udeležujte se te pobožnosti kolikor le mogoče mnogoštevilno in z neomejenim zaupanjem v presveto Srce Jezusovo.

† *Dr. Gregorij Rožman*
škof.

Tudi društva so vabljena!

V zvezi z odločbo Prezvzišenega Ordinarija se podajajo glede opravljanja vsenarodne pobožnosti deveterih petkov še sledeča navodila:

1. Vsenarodna pobožnost deveterih prvih petkov, ki se začne 5. decembra ali že 26. novembra z devetdnevnico, naj bi zajela ves slovenski narod. Tudi oni, ki so jo morda že kdaj prej opravljali, naj bi se sedaj pridružili tej skupni narodni akciji.

Namen te vseljudske pobožnosti je: dati Bogu zadoščenje za vse grehe in žalitve vsega sveta, posebno pa za grehe našega naroda, tako kakor želi to Presveto Srce Jezusovo. S tem zadoščenjem hočemo doseči božje usmiljenje, skrajšanje težke preizkušnje in trpljenja sedanjih dni. Prosili bomo, da bi se ves slovenski narod obrnil k Bogu in dosegel tako božje varstvo in srečen mir.

2. Pobožnost prvih deveterih petkov naj se vrši v vseh cerkvah, kjer se opravlja redna služba božja. Organizirala naj bi se tudi po vseh podružnicah, ki so oddaljene od župne cerkve, da se tako omogoči čim večjim množicam prejemanje svetega obhajila vsak prvi petek.

Kjer ni v župniji na razpolago dovolj duhovnikov, naj se župni urad ali pa župnijski propagandni odbor takoj obrne potom prečastitega škofijskega ordinariata na osrednji propagandni odbor, ki bo oskrbel duhovnika.

3. V svrhu izvedbe te vsenarodne akcije se je pri narodnem odboru KA osnoval poseben osrednji propagandni odbor. Za vsako župnijo pa naj se takoj organizira župnijski propagandni odbor, v katerem naj bodo agilni zastopniki vseh stanov pa tudi vseh vasi na deželi. Župnijski propagandni odbor naj gre takoj na delo, da razgiblje vso župnijo za pobožnost deveterih prvih petkov.

Udeležba pri tej vseljudski pobožnosti naj bi se ne priporočala samo na splošno v cerkvi, ampak naj bi se podrobno organizirala in priporočala.

Članom vseh verskih, katoliških prosvetnih in vzgojnih organizacij naj bi se naložila kot neka častna dolžnost. Vsi kakor koli organizirani katoliki naj se je udeleže. Člani verskih in katoliško prosvetnih in vzgojnih organizacij naj gredo na delo za propagando te akcije. Katoliške organizacije naj ob tej priložnosti nastopajo kot neka skupnost, dasi za enkrat brez zunanjšega sijaja.

V svrhu organizacije čim večje udeležbe je treba porabiti vsako priložnost: pridigo v cerkvi, posebno v novembru in nedeljo pred prvim petkom, katehezo v šoli, predavanja v društvu, govor pri kongregacijah itd. Prosvetna zveza ima v zalogi skupino diapozitivov za predavanja o Presvetem Srcu Jezusovem. Ako želite tako predavanje, sporočite nam ali pa Prosvetni zvezi svoje želje glede predavatelja.

4. Prezvišeni bo izdal pismo na vse katoliške družine, s katerim jih bo povabil, da vse obhajajo pobožnost deveterih prvih petkov ob tej priložnosti.

Osrednji propagandni odbor je izdal v svrhu propagande dvojce vrsti podobice: za odrastle in otroke.

Župni uradi bodo dobili v najkrajšem času škofovo pismo družinam in podobice. Župnijski propagandni odbor naj razdeli župnijo v rajone, po katerih naj posamezni člani odbora razdele po družinah: Škofovo pismo in podobice. Otrokom naj se razdele podobice v šoli. Molitev, ki je natisnjena na podobici molite skupno v cerkvi.

Opozarjamo tudi na knjigo »Obljube Srca Jezusovega«, ki jo je založil Glasnik Srca Jezusovega v Ljubljani in stane komad 4 Lire in na salezijansko knjižico »Velika obljuba«. Naj gresta ti dve knjižici v čim večjem številu med vernike.

5. Praznovanje devetdnevnice, ki se prične 26. novembra, naj uredi vsaka župnija po svojih razmerah zjutraj ali zvečer, morda tudi tako, da se zjutraj med sveto mašo moli sveti

rožni venec, zvečer pa je pridiga in litanije. Kjer ne morejo ljudje v cerkev k devetdnevniči, naj jo opravljajo doma v družini.

6. Ker bo imel Osrednji odbor s propagando, posebno za tisk velikega števila podobic, pridig in drugih tiskovin mnogo stroškov, prosimo vse župne urade in vsa predstojništva cerkva, kjer se bo opravljala pobožnost deveterih prvih petkov, naj vsak prvi petek priredi v cerkvi zbirko in donos pušče teh dni naj pošljejo na prečastiti škofijski ordinariat z

navedbo, da je ta denar za akcijo prvih petkov. Prve petke naj bi po možnosti nabirali prispevke v cerkvi člani župnijskega propagandnega odbora.

7. Z vsa akcijo za praznovanje deveterih prvih petkov pa naj bo združena tudi propaganda za narodno spokornost. Težave in bridkosti sedanjih dni nosimo v duhu pokore. Naprosite posebno bolnike, da svoje trpljenje darujejo za uspehe vsenarodne akcije prvih petkov.

Naj živi Kristus Kralj!

Boj bogokletstvu!

(V. Z.)

(Osmutek za predavanje v decembru v boju zoper ljudske razvade.)

Bogokletstvo je brez dvoma grd madež našega naroda. Po zadnji svetovni vojni so se zanesle med široke plasti naroda kletvine, ki žalijo Boga in Njegovo Mater. Po kletvini človek spozna človeka in njegovo notranjost. Kletev je namreč zunanji izraz notranje surovosti in neizobrazbe. Res je, da naše ljudstvo kolne večkrat brez povoda, iz gole razvade in nepremišljeno. Toda tudi ta kletev je znak nepotrpežljivosti in surovosti. Ako se je posrečilo omejiti pretepe in poboje, tedaj je dolžnost šole, pa tudi sveta dolžnost prosvetnih društev, da storijo vse, da izgine preklinjanje iz naših vrst.

Večkrat lahko opazujemo na zunaj olikanega človeka, ki ima za seboj srednješolske ali celo visokošolske študije. Komaj odpre usta ima na jeziku že strašne kletvice. Takoj vidimo, da mu manjka notranje srčne izobrazbe. Prav zaradi tega je dolžnost društva, da pospeši srčno izobrazbo, predvsem notranjo, ki naredi človeka plemenitejšega, potrpežljivejšega in tako dobrega kristjana. Koliko božjega blagoslova, koliko zasluženja si bodo društva na ta način pridobila.

Bogokletstvo pa je eden največjih in najgrših grehov, s katerim človek naravnost žali Boga in svete osebe. Zato pa Bog ne bo pustil brez kazni

te žalitve. Bogokletstvo v domačem jeziku je največkrat izgovorjeno namenoma. Zato je vselej smrtni greh. Pa tudi bogokletstvo v tujih jezikih ne smemo izgovarjati in ne dopustiti, da bi ga izgovarjal član ali članica društva, kajti Bog se ne da zasmehovati. Primerno bi bilo, da bi se v vsakem društvu osnoval krožek dveh ali treh članov ali članic, ki bi pazil na kletvine. Če se s tem pregreše može ali fantje, žene ali dekleta ali celo otroci, je prva dolžnost, da jih posvare. Če se pregreše v drugič naj se kaznujejo, in sicer na ta način, da plačajo gotov znesek v narodne ali dobrodelne namene. Če se pregrešijo tretjič se znesek temu primerno poveča. Le na ta način je možno, da se člani odvadijo te surovosti. Potrebno je torej stalno nadzorstvo nad članstvom, ker je potreba velika, tam je treba to razvado vedno preganjati.

V svetem pismu beremo tele besede: »Pelji preklinjevalce ven iz tabora in vsi, ki so ga slišali naj mu položijo svoje roke na glavo, in vsa občina naj ga posuje s kamenjem. Kdor zasramuje Gospodovo ime, mora umreti. Bodisi tujec ali domačin: umreti mora, če je zasramoval Gospodovo ime« (5. Moz. 24 p., 14—16 v.). V svetem pismu je torej določena za bogokletstvo smrtna kazen in sicer

kamenjanje. V srednjem veku so imeli posebne kazni za bogokletneže. In sicer so mu prebodli jezik in obesili na jezik utež. Tako je ljudstvo samo skozi stoletja kaznovalo bogokletneže. V sedanji dobi pa Cerkev po vsaki slovesni službi božji moli zoper bogokletstvo. Toda ni samo zadosti, da molimo, storiti moramo vse, da izgine ta grda razvada s slovenske zemlje. Šele potem se moremo ponašati Slovenci s svojo izobrazbo in omiko.

Pogostokrat kaznuje Bog objestne bogokletnike že tu. Herod Agrips je preklinjal izraelskega Boga, ker je dopustil, da so njega Agripa, imenovali Boga, in takoj so ga v drobni začeli razjedati črvi, dokler ga niso izjedli. Nekemu bogokletnemu slovenskemu uredniku se je po prejšnji vojni prav nekaj podobnega zgodilo. Še bolj se nam je bati, da bo Bog s »splošnimi kaznimi udaril bogokletne narode. Zdi se, da se danes pri nas uresničuje, pred čemer so nas svarili naši škofje: »Če nas danes pravična roka božja na vseh straneh in na sto načinov tepe, vedite, predragi verniki, da je temu v prvi vrsti krivo grdo in ogabno bogokletstvo; ona umazana kletev, ki dostikrat namesto molitve spremlja naše delo, ki prodira v vse naše življenje; v odgojo mladine, v družinsko skupnost, v delo za vsakdanji kruh, ki odvrča od nas nebeski blagoslov, kliče pa na nas jezo in maščevanje božje. — Dokler ne bodo nehali bogokletneži preklinjati bo šlo vaše polje, vaše delo in prizadevanje iz dneva v dan na slabše.« In prišlo je še vse hujše! Bog se ne da zasramovati!

Ker prihajajo zaradi bogokletstva tolike kazni na ves narod, moramo bogokletnike smatrati za največje sovražnike domovine in naroda.

Največji sodobni bogokletnik pa je po izjavi Pija XI. v okrožnici 8. maja 1928 in 14. marca 1937 — komunizem. Komunizem, pravi sveti oče, vzgaja svojo mladino v bogokletstvu in bogoskrunstvu; komunizem je neprestano bogokletstvo, ker je brez-

boštvo, ker je »zoper zoper vse, kar je Bog«.

Lansko leto se je ustanovila v Ljubljani organizacija, ki nosi ime »Liga dostojnosti«. Že takrat smo opozorili društva naj ustanovijo slične odseke, kateri naj vrše po društvih enako nalogo, kot jo vrši Liga dostojnosti v centrali. Med letom smo objavili pravila Lige dostojnosti. Ta pravila naj si društva osvoje in začno takoj borbo zoper to veliko zlo, ki je gotovo tudi sokrivo sedanje vojne in nesreče, ki je prišla nad naš narod. Društva pa posebno opozarjamo na kazenski zakon § 162., pod katerim je bogokletstvo tudi državno kaznivo. Ta zakon se glasi: Kdor preklinja Boga ali vero, se kaznuje z zaporom do enega leta. Nismo še nikdar čitali, da bi sodišče koga obsodilo zaradi bogokletstva. Zakaj ne? Zato, ker ni nikogar, ki bi naznanil bogokletneža in zahteval kazen pred sodiščem. Upravna oblast pa kaznuje bogokletstvo po § 74. in sicer navadno z malo kaznijo. Ker je postava tukaj, je dolžnost društvnikov, da to postavo uporabljajo. Ni na mestu opuščanje, temveč odločnost in borbenost. Društvene člane je treba k temu opominjati, vzgajati in obenem podučiti o omenjenih paragrafi. Na društvenem sestanku naj v mesecu decembru javno govorijo o bogokletstvu v obliki predavanja. Mesec december je mesec božje ljubezni, ko se je ta na sveti božični dan učlovečila v betlehemske hlevu. Sv. oče Pij XII. je določil letos mesec december kot mesec molitve in zadoščevanja zoper bogokletneže. Tudi na to je treba članstvo opozoriti, zlasti sedaj v decembru, da se pridruži mogočni armadi vernikov, ki bo z molitvijo utešila jezo božjo in zmanjšala grehe bogokletstva na svetu. Če smo dosedaj šli v boj zoper pijančevanje, v boj zoper oskrunjevanje nedelj in praznikov, naj volja v mesecu decembru boj zoper bogokletstvo. Društva prosimo, da poročajo tudi zvezi, kje so osnovali te krožke, kdo jih vodi in s kakim uspehom izpolnjujejo društva letošnjo nalogo, ki je boj zoper ljudske razvade.

Nove smernice Pija XII.

(Nadaljevanje)

Družina

Po naukih okrožnice »Rerum novarum« je narava sama kar najtesneje združila zasebno last s človeško družbo in nje pravo kulturo, zlasti pa z bitjem in razvojem družine. Ta vez je popolnoma jasna. Saj mora prav za prav zasebna last zagotoviti družinskemu očetu tisto zdravo svobodo, ki brez nje ne more izpolnjevati od Stvarnika mu danih dolžnosti — glede na fizično, duhovno in religiozno blaginjo družine.

V družini ima narod naravno in plodno korenino svoje veličine in moči. Če naj zasebna last služi družinski blaginji, morajo vse javne, tudi vse državne določbe, ki urejajo posest, ne le omogočevati in ohranjovati, temveč tudi vedno bolj izpopolnjevati to službo, ki je v naravnem redu pod nekim vidikom višja kot vse druge. Bil bi zares nenaraven napredek, pa naj bi bil še tako hvaljen, ki bi ali s prevelikimi nakladami, ali s prevelikim neposrednim poseganjem povzročil, da bi bila zasebna last le prazna beseda, ker bi družina in njen poglavar ne imela več svobode, po božjem zamenu izpolnjevati družinsko življenje.

Med vsemi dobrinami, ki morejo fiti v zasebni lasti, ni po nanku okrožnice »Rerum novarum« nobene bolj naravne, kakor je zemljišče, svet, ki ima družina na njem svoj dom in ki se z njegovimi sadovi ali docela ali vsaj deloma preživlja. V duhu okrožnice »Rerum novarum« je treba celo reči, da le tista stalnost, ki ima korenine v lastni zemlji, dela praviloma iz družine zares popolno in plodovito življenjsko stanico človeške družbe, ko s svojo napredujočo zveznostjo prelepo družu sedanje in bodoče rodove. Če je dandanes v središču socialnih in političnih teženj zamišljanje in ustvarjanje življenjskih prostorov, ali ne bi bilo treba morda predvsem misliti na življenjski prostor družin in le-te opustiti vezi

in razmer, ki jim ne dopuščajo niti sanj na lasten domek?

Neža zemlja ima kljub tolikim morjem in jezerom, goram in ravninam, pokritim s snegom in večnim ledom, velikim puščavam ter neobljudenim in neplodnim planjavam, še dosti življenjskih prostorov, ki so sedaj še prepuščeni lastni igri narave, a so jako pripravni, da bi jih človek obdelal za svoje potrebe in kulturne namene. Obenem pa je dostikrat nujno, da se nekatere družine selijo in si iščejo drugod nove domovine. Spoštujmo torej po nanku okrožnice »Rerum novarum« pravico družin do življenjskega prostora! Kjer se bo to zgodilo, bo izseljevanje dosegalo svoj naravni namen, kakor to neredko potrjuje izkušnja, to je, ljudje se bodo najprimerneje porazdelili po krajinah, ki so sposobne za naselbine poljedelcev, in ki jih je Bog ustvaril in namenil vsem. Če si bosta obe strani, tista, ki dovoljuje zapuščati rodne kraje, in tista, ki nove priselce sprejema, pošteno in skrbno prizadevali, da odpravita vse, kar bi moglo ovirati medsebojno zaupanje med deželno izseljevanja in deželno naseljevanja, bo dobro za vse, ki bodo deležni teh izprememb krajev in oseb: družine bodo dobile zemljišče, ki bo zanje očetna zemlja v pravem pomenu besede; preobljudene dežele se bodo olajšale in njihovi prebivalci bodo dobili novih prijateljev na tuji zemlji; države, ki bodo izseljence sprejemale, bodo dobile delavnih državljanov. Tako bodo narodi, ki bodo dajali, in države, ki bodo sprejemale, v vzajemni tekmi prispevali k narasti človeške blaginje in napredku človeške družbe.

To so načela, zamisli in smeri, ki bi mi z njimi radi že sedaj sodelovali za bodočo organizacijo tistega novega reda, ki ga svet iz strašnega vretja sedanje borbe pričakuje in želi in ki naj v miru in pravičnosti upokoji narode.

Slovaška mladinska organizacija

(V. Z.)

Gotovo bo zanimalo naše članstvo, kaj je s slovaško mladino? Svoj čas je imela bivša Orlovska zveza prav dobre stike tudi s slovaško orlovsko organizacijo. Spominjamo se onih lepih dni, ki smo jih po izletu v Brno preživeli v Ruženberoku na Orlovskem taboru, kjer smo obiskali tudi očeta Hlinko. Dežela sama, ki sega v Visoke Tatire je lepa in za tujca posebno vabljiva. Slovaški narod je to zemljo vzljubil in jo z vso pridnostjo obdeloval. Posebno je to zemljo ljubila mladina. Po nekrvavi revoluciji oktobra 1938 je Slovaška zaživela novo življenje. Pri tem novem življenju je sodelovala že slovaška mladina, ki je bila združena pod imenom Hlinkova Mladež.

Organizacija Hlinkove mladine je bila do julija 1940 sestavni del takozvane Hlinkove garde. Delati se je začelo na tem, da bi postala ta mladinska organizacija samostojna v okviru Slovaške ljudske Hlinkove stranke. Treba je bilo misliti v bodočnost naroda. Zato so te mladinske organizacije dobile posebne naloge. Organizacija ima oddelek za mladeniče in za dekleta, kjer so včlanjeni od 6. do 20. leta. Namen te organizacije je vzgojiti slovaški državi in ljudstvu vdane državljane, in sicer v duhu krščanske vere. Organizacija ima tudi telesno vzgojni značaj in v zadnjem času tudi vodi pred vojaška vzgojo, ker pospešuje pomožno službo pri narodni obrambi. Ta mladina je tudi varnostni organ, ki naj vzdržuje javen red in varnost in je tako v pomoč notranjemu ministru zato pa so njeni člani deležni enakega varstva kot državni organi.

Slovaška mladina je po spolu razdeljena v dva dela. Prvi del, ki vzgaja moško mladino in jo organizira od 6. do 20. leta. Drugi del pa obsega žensko mladino. Vstop je prostovoljen. Delovni in vzgojni program, kakor tudi vzgojne metode določa vrhovno vodstvo Hlinkove Mladeži. Na

čelu je poveljnik, ki pa je imenovan od slovaške Hlinkove stranke. Danes je to prezident slovaške republike dr. Jožef Tiso. Dečki so po starosti razdeljeni v tri skupine: dečki od 5. do 10. leta se imenujejo Volkovi, od 11. do 16. leta Orli, od 17. do 20. leta pa Mladci. Prav tako so razdeljene tudi v tri skupine dekleta: od 6. do 10. leta se imenujejo Nimfe, od 11. do 15. leta tatarske deklice in od 16. do 20. leta pa Mladenke.

Vzgojni program Hlinkove Mladeži je prilagoden starosti, skupinam in pa spolu. Volkovi kakor tudi Nimfe se polagoma pripravljajo in vpeljujejo v domačo družinsko življenje v življenje občine, da si prisvojijo one sposobnosti, ki jih rabijo za lastno skrbstvo in skrbstvo svoje okolice. Ta izkustva si pridobivajo na podlagi raznih povesti, iger in ročnih del. V drugi dobi, to je od 11. leta dalje, pa gre mladina v naravo. Tukaj se uči opazovati, soditi in sploh samostojnosti. Vadi se v junaštvu in v zmagah. Otrok se navadi misliti, delati in učiti, zato skrbijo pač voditelji in voditeljice, da jim vcepijo ljubezen do naravne lepote, da jim vcepijo ljubezen do slovaške zemlje in do slovaške države. Vzgoja dečkov in deklic od 16. leta dalje pa je namenjena njihovemu bodočemu poklicu. V tej življenjski dobi se mladina pripravljaja na one naloge, ki ji bodo zapupane v bodočnosti v okviru slovaške narodne skupnosti.

Da bi se dosegel končni smoter vzgoje tem bolj gotovo se je vodstvo omejilo na male skupine t. j. 7 članov in voditelj, kar tvori edinico. Pri mladenkah je najmanjša enota **družina**, ki šteje 7 deklet in voditeljico. Druga večja enota pa je **rod**, ki šteje 24 deklet in voditeljico. Te večje enote imajo svojega duhovnega voditelja, kateri skrbi z voditeljem oziroma voditeljico za versko in vrhovno vzgojo. Rodovi so združeni v stotnice. Vse enote, iste politične občine tvorijo

jo mladeniško oziroma deklško skupino. Krajevne cnote se zopet združijo v okrožja, Okrožje v župo, župni nadzorniki imajo posebno nalogo,

da namreč nadzorujejo delovni in vzgojni program. Točasno šteje Hlinškova mladež nad 100.000 mladcev in nad 20.000 mladenk.

Knjižnica

Björnson: Deklica s Prisoj - Anže. Kot tretji zvezek Slovenčeve knjižnice, ki izhaja vsakih štirinajst dni, sta izšli dve vaški povesti slavnega norveškega pisatelja Björnstörna Björnsona, Ibsenovega sodobnika in antipoda, in sicer Deklica s Prisoj (poslovenil France Kremžar in je izhajala svoj čas v podlistkih »Slovenca«) ter Anže (ponašil Ivan Čampa ter je bila priobčena v Kresu).

»Zbiralna leča«. Po knjigi karikaturni in ironični karakterizacij »Pod drobnogledom«, ki jo je Velikonja izdal pred tedni, je zdaj izšla druga knjiga podobnih kramljanj in čenč, kakor jih sam imenuje, »Zbiralna leča«.

Knjiga o Mussolinijevi verski politiki. V slovenskem jeziku je izšla te dni knjiga Maria Missirolija: Mussolinijeva verska politika. Mario Missirola je v svoji knjižici (str. 70) napisal v kratkem vso zgodovino cerkvene politike v Italiji v razdobju enega stoletja, to je od časa, ko so se borci za zedinjeno Italijo vzdignili, da si osvoje Rim in ga postavijo za središče svoje zedinjene in velike domovine Italije. Da je bila italijanska kultura in politika prej več stoletij antiklerikalna, je razumljivo zaradi te papeževe države, ki je bila na poti zedinjeni državi. Tako nas kmalu po omembah začetnih karbonarjev in drugih pripelje h Cavourju kot ministru Piemonta, ki je ves gorel za zedinjenje, bil pa liberalnega mišljenja, ter podaja njegovo misel, ki je hotela samo svobodno državo, pa tudi svobodno Cerkev. Hotel je iti v Rim sporazumno z Rimom, toda Rim se ni spuščal v nikaka pogajanja. 20. septembra 1870 so Italijani zavzeli Rim ter napravili plebiscit, izvzeli pa so Vatikansko mesto, ki so ga določili za suverena papeža Pija IX. Prebi-

valcev tega mesta niso pustili voliti, pa so se sami proglasili za Rim, toda politiki so pustili Vatikan papežu in kralj je proglasil, da Italija pušča papežu »dostojanstvo, nedotakljivost in vse osebne prednosti suverena«. Toda papeži na to niso pristali ter so postali samovoljni jetniki. Manjkal je torej — samo sporazum, dasi so vse oblasti pozneje priznavale suverenost papežev. Odslej sta bila država in Cerkev v sporu za Pija IX., Leona XIII. in tudi Pija X. Ta spor pa je polagoma izgubljal na ostrini ter so papeži že tik pred svetovno vojno leta 1913, že dovolili ustanovitev ljudske stranke ter sodelovanje z vlado. Med svetovno vojno je Benedikt XV. ostro držal nevtralnost, dasi so nekateri mislili, da bi tedaj lahko postavil rimsko vprašanje zopet na diplomatsko polje. Po vojni, ko je bil Orlando ministrijski predsednik, so se vršili že prvi dogovori za premirje, toda člankar dvomi, da bi ga tedanji demokrati mogli izvesti. To je bilo pridržano šele Musoliniju, ki je kmalu po prevzemu oblasti sklenil premirje z lateransko pogodbo 11. februarja 1929. Prej je odpravil še katoliško ljudsko stranko, ki da je delala le zase, ne za vero kot tako, ter stopil v direktna pogajanja. Posebno poglavje je posvečeno lateranski pogodbi ter njenim trem točkam: sporazum, finančni obračun in konkordat. Predvsem konkordat je širše obdelan. Naslednje govori o nevarnosti, da stopi vse življenje v državi pod nadoblast Cerkev, kakor se je komentiralo in so se nekateri bali, zlasti drugoverci. Zato je Musolini dal nove garancije vsem drugovercem, pa tudi tistim, ki sicer nočejo katoliške vzgoje, ter je tako uravnovesil spore, ki pa so se kmalu vneli med Cerkvijo in fašizmom ob ustanavljanju sindikatov.

Tako je Mussolini spet razdelil vloge politiki, oziroma državi in Cerkvi, ne da bi žrtvoval suverenost države.

Brošura je vsekakor zelo zanimiva ter jo bo vsak rad prebral, kogar zanimajo versko politična vprašanja v državi v zvezi s katoliškimi verskimi organizacijami.

»Podkroški gospod« je naslov IV. Slovenčevi knjižici. Brez dvoma je to ena najlepših povesti, ki ne zaostaja za Miklovo Zalo. Naj ne bo nobene knjižnice brez te povesti, ki je sicer prevod, pa se bere kot original. Prevedel je delo z vso ljubeznijo pisatelj Ivan Pucelj. Stane 5 Lir.

Društvena kronika

Obisk v kinematografih se veča. Po statističnih podatkih, ki jih je objavila zveza avtorjev in izdajateljev v Italiji, je lani obiskalo vse kinematografske predstave v Italiji 569.632.718 ljudi. Povprečno se je obisk povečeval vsako leto za deset milijonov. Lastniki kinematografov so lani dobili na vstopninah znesek 679.194.157 lir. Od leta 1937. pa do lanskega leta se je ta dohodek dvignil za 144 milijonov lir. Povprečno je veljala vsaka vstopnica leta 1937. 1,67 lire, lani pa je veljala povprečno že 1,84 lire.

Zabavni večer, ki ga je priredil Rokodelski oder preteklo nedeljo, je privabil toliko zabave in lepega petja željnega občinstva, da je bila dvorana nabito polna in je moralo veliko ljudi oditi domov, ker niso dobili

vstopnic. Rokodelski oder je v nedeljo 16. novembra »Zabavni večer« ponovil. Na sporedu je bilo lepo število komičnih prizorov, veseloigra in kupleti (»Tinček in Tonček«).

V nedeljo, 23. novembra, ob 10. uri dopoldne je ponovila Franciškanska prosveta zabavno komedijo »On in njegova sestra«, ki je doživela preteklo nedeljo ob razprodani dvorani izreden uspeh.

»Postržek« je naslov Nicodemijevi komediji, ki jo je uprizoril Rokodelski oder v nedeljo, 23. t. m. ob 3. pop.

Dekliška Marijina kongregacija župnije Marijinega Oznanjenja je uprizorila svetopisemsko dramo »Jef-tejeva hči« v nedeljo ob 3. pop. v fnačiškanski dvorani.

Prosvetni večeri dovoljeni

Visoki komisariat za Ljubljansko pokrajino je dovolil z odlokom IV. No. 5560-I. z dne 14. novembra 1941-XX E. F. prosvetne večere. Odlok se glasi:

Na Vašo prošnjo z dne 18. septembra 1941 dovoljuje Visoki komisariat na osnovi člena 19., točk 1 k, m, in uredbe o ureditvi ministrstva prosvete z dne 31. marca l. 1937. prirejanje prosvetnih večerov po predloženem

programu v sezoni 1941/42 pod naslednjima pogojevma:

1. Besedilo vseh predavanj, recitacij, deklamacij itd. se mora pisмено o pravem času predložiti R. Questuri v odobritev.

2. Vsebina predavanj, naštetih pod točkami 1, 7, 11, 16 in 17, se mora omejiti na sedanjo Ljubljansko pokrajino.

Vsebina: Škofova beseda. — Tudi društva so vabljeni. — V. Z.: Boj bogokletstvu. — Nove smernice Pija XII. — V. Z.: Slovaška mladinska organizacija. — Knjižnica. — Društvena kronika. — Prosvetni večeri dovoljeni.

PROSVETNI ODER

DECEMBER

1941/XX

Elementi igranja

Jože Potokar

Mladenič, ki je prevzet od narave in umetnosti, sanja v svojem mladostnem ponosu, da je že v svetišču lepote, a zrel mož spozna šele po blodnjah in dolgem iskanju, da je le v predvorju svetišča. Tempelj lepote ni odprt vsakomur, a kdor je izvoljen, občuti lepoto kot božajoč žarek večnega božanstva. V jedru lepote je le eden, mi pa smo bolj ali manj oddaljeni, bolj ali manj ožarja svetloba božanstva. Kdor občuti lepoto, je izvoljen, kdor je ne, naj se ne trudi, ker ni uspeha brez navdahnjenja. Poskusimo pogledati v svet umetnika, kjer ni trpečega gorja in hudega zla. Poglejmo v svet, kjer je žalost kot veselje prijetna, kjer je jok topel kot smeh, kjer so misli močne in čustva globoka. Težko je govoriti o lepoti, besede so okorne, saj pravi pesnik komaj za vsako deseto misel najde besedo, za najlepšo misel ali čustvo pa sploh ni izraza. Ko odhajamo na pot za umetnikom, drhtimo v pričakovanju nečesa novega in nenavadnega. Navada je učiteljica umetnika, a umetnina je hkrati naravna in nadnaravna, pravi Goethe. Narava sproži v pesniku vse tisto, kar ga tako prevzame, da ne more mirovati, da mora povedati bližnjemu, narodu, vsemu svetu, a tako povedati, da tudi bližnji vidi, sliši in čuti, kot čuti umetnik stvarnik. Svet lepote je občutljiv, kdor se mu bliža z nepravo besedo, ga lahko rani in oskruni. Majhni in ponižni, a v želji nestrpni in v volji jekleni homo našli delec tistega, kar je lepo.

Pijanca omamlja alkohol, pesnika opijanjanje čustvo, ki je tako močno, da mu ne da miru ne na cesti ne pri mizi ne v spanju; revež blodi in išče sredstva, ki bi ga rešilo čustva, ob katerem se naslaja in trpinči. Igralec, ki ga je obsedla pesnikova stvaritev, pade v hipnotično spanje, joče s pesnikom, se raduje z njim, vriska v smehu, kriči v boli in drhti v strahu, nevzdržno prodira v svet dramatika. doživlja v sebi vsa tista bitja, ki so uglasena na njemu sorodne tone; ne posnema znancev in modelov iz okolice; junake in slabiče, kralje in berače odkriva v sebi, ne izven sebe. Umetnost ni posnemanje narave. Slikarstvo ni fotografija. Umetnina je po umetniku poduhovljeno naravno prikazovanje. Živ-

ljenje na odru ni življenje v naravi, je življenje, kakor ga vidi umetnik, in ne, kakršno je v resnici. Ni lahko prikazovanje lepote. Umetnik trpi in uživa, ko nosi stvaritev v sebi, kot trpi mati po spočetju otroka. Hudi so meseci nosečnosti, a so ožarjeni z blaženimi trenutki, ko se mlademu življenju pod srcem hoče gibanja. Umetnik naj ne odkrije svetu prekmalu svojega čustva, čim dalje ga bo mučilo v srcu, tem lepši bo sad ob rojstvu. V znoju in naporu rodi mati, rodi umetnik. Čustvo je priraslo prav na dno duše in duhovna notranjost krvavi, ko stvarnik presaja svoj svet na papir in s papirja na oder. Igralec trpi, ko poraja osebe in prizore, ki jih je spočel ob dramatikom. V njem je vse tako jasno, vse tako lepo, a koliko razočaranje, ko skuša odpreti to lepo notranjost gledalcu. Kako prijetno je igralcu, ko bere prvič, drugič pesnika, ko mu sledi v svet resnice in lepote. Vse se giblje in vse govori lepo po taktu. A obup ga muči, ko hoče s pesnikom na zemljo, ko hoče dati meso in kri postavim in prizorom, ki so jih gledale duhovne oči, ki jih je poslušalo duhovno uho. Močan igralec najde hitro stik z dramatikom, po hipnem navdahnjenju se zlije z njim v isto drhtečo bitje, a kako težavna je pot do poslušalca, ki je sicer dobre volje, a se ne dá tako hitro potegniti iz trde vsakdanjosti. Močna mora biti igralčeva osebnost in izvoljena od lepote, da lahko združi troje duš v sebi; dramatika, igralca in gledalca. Malo ima pomočnikov pri težkem delu, sredstva so mu skopo odmerjena. Slikar ima barve, ki jih poljubno meša, kipar ima mehko glino, ki je pokorna umetniški roki, skladatelj slikovite barve v glasbilih, v melodiji in akordu, igralec pa težko gnetljivo maso, nekrotno telo, ki je trdo in nepokorno v glasu in gretju. Igralec vidi sebe na odru zdaj starega in trhlega, zdaj mladega in sočnega, danes mora biti vitek in zal, jutri hrom in zoprn. Duh je voljan, a telo se trdovratno upira in kolik boj, da se vsaj delno ukloni meso duhu.

Govor

Igralčeva sredstva so: govor, gibanje v prostoru, mimika, luč, kostum in scena. To so elementi in spojina; igra bo lepa,

če so ti elementi v harmoniji, v taki zvezi, da se že igra gledalcu prav na dno srca, da dvorana drhti in se izgublja v svet onstran zemlje. Govor je glasnik duše. Izgovarjava naj bo pravilna in jasna, naj pa bo tudi čustvena. Kaj vsa pravilnost v govoru, če ni duše v njem, če je beseda plehka in enolična. Zopet pa je treba ponoviti, da je natančna in jasna izgovarjava osnova, na kateri se odkrivajo igralčeva čustva in misli. Končni soglasniki t, d, s, z, p, b in r naj bodo pretirano ostri, m in n pa naj donita v nosu dalje, kot mislimo, da je potrebno. Ločila naj ne bodo vedno na enak način naznačena, včasih jih nakažimo le mimobežno, vendar pa opazno. Pika se tu in tam oslabi v vejico, ta pa v le kratke oddih. Tempo naj bo življenjski, zdaj zadržan, potem uren, divji pa zopet umirjen. Jakost glasu ne bodi vedno enaka, da ne bo videza malomarnosti in lenobe. Vse lege višine in nižine morajo biti tople in mehke, ne raskave in odurne. Nikdar ne sme igralec postati na račun karakterizacije vloge nerazločen in nerazumljiv. Zadnji gledalec na galeriji ima pravico do vsake pesnikove besede. Kaj pomaga, če je igralec v vlogi, a igra le za prvo polovico dvorane.

Enoličnost v govoru je muka za poslušalca, enoličnost v kretanjah in mimiki je mora očesu. Kdor preveč kriči, je enoličen, kdor ves čas ne povzdigne glasu nad povprečno višino, je prav tako dolgočasen. Neprestano enake kretanje utrujajo dvorano. Ekonomija energije naj bo načelo vsakega igralca. Doseži s kolikor mogoče majhnim trudom na majhnem prostoru v čim krajšem času kar največ. Igralec naj pazi, da ne bo že v prvih stavekih izbruhal vsega, kar premore. Brzda naj notranje sile in naj jim dá duška le po malem in zdržema. Vsak prizor ima svoj vrh in je priprava za naslednji prizor. Igra ni kot mirno stoječa voda, je močno razburkano morje, ki divja, rolni in se peni ter ga pesnik in igralec krotita z mojstrski silo. Tudi vsaka vloga zase je neperiodično valovanje z višjimi in nižjimi vrhovi in doli. Valovi strasti udarjajo ob skale, se lomijo in ubijajo. Težko je opredeliti, kdaj je govor čustven; ni pravila za tisto, kar se tako hitro občuti. Kaj pomaga violinistu še tako dovršena tehnika, če ni duše v igri; vsi toni so natančno po notah, a vendar ne ogrejejo. Igralec bere note pravilno, instrument je pokoren prstom, a v notah je le zvok, ni pa v njih igralčeva notranjost. Violinist umetnik ne odkriva le not, izživlja se z glasovi skladatelja. Ni dober igralec tisti, ki zataji v tej ali oni vlogi svojo individualnost. (Pravijo, tako dobro je igral, da sploh nismo spoznali, kdo igra.) Skozi vsako vlogo mora prosvetati igralčeva elementarnost, zdaj v taki zdaj v drugačni luči, zdaj prevladuje v njegovem podajanju ta strast zdaj druga. Včasih udarja na dan senčna, včasih

sončna stran, vedno pa močna in podčrtana z vlogi tipično mimiko, s prav določeno intonacijo govora in s kretanjo, ki naj bo značilna za vlogo ter se lahko ponavlja, seveda ne prepogosto, pač tako, da učinkuje. Ni pa rečeno, da je učinek glavni ali celo edini vodnik pri študiju vloge. Kdor išče le učinek, je zašel s poti dramatika med publiko, z odra v dvorano. Učinek mora biti drugotnega, a ne prvotnega izvora. Učinek je le posledica igralčevega gonskega doživljanja in pride sam po sebi brez iskanja. V začetku vloge skušajmo govoriti tako nizko in mirno, kot le moremo, v zapletu igre pa se menjajmo jačimo in višajmo v tonu. Ne zaigramo že s prvim korakom plena, fortissima. Vsa naša igra naj bo zadrževana in brzdana strast, le enkrat, dvakrat v vsej igri dajmo svobodo glasu, da dá duška premočni strasti, a že v naslednjem trenutku obvladajmo navale strasti, ki naj pljuskeje v duše gledalcev in naj tam kljujejo dalje. Igralec imej glas velikega obsega, registri naj bodo sočni, nežno barvani od veselja in žalosti, ljubezni in sovraštva, jeze in satanske zlobe. Kako naj kriknem v presenečenju, če nimam mehke višine, kako naj dvorim v zaljubljenosti, če ne vodim izvoljenke po zvočni moški nižini. Glas naj se preliva harmonično, da ne žali ušesa poslušalca. Če igralec menja glasove prehitro in preostro, če govori skokoma nizko in visoko, preide v petje, v nasprotnem primeru pa se lahko izgubi v monotono, če premalo valovi z glasom. Dve nevarnosti, dve enako nevarni čeri, med njima pa grozi še tretja, nič manj pogosta in nevarna, to je pridigarški govor. Ko se varujem ene, lahko zadenem ob drugo.

Dve obliki čustvenega podajanja sta recitacija in deklamacija. Recitacija je v sredi med hladnim, mirnim govorom in med vročim strastnim bruhanjem misli. Jakost glasu niha med forte in piano. Glas ne sega globoko in se ne vzpenja previsoko. Dvorana čuti ves čas, da je gorjenje v tretji osebi. Recitator sicer sledi pesniku, a mu ne žrtvuje vsega svojega jaza. Deklamacija pa je popolna podreditve izvajalca pesniku, deklamator zataji svoj značaj in se ves presadi v življenje tistega, čigar vlogo podaja. Jakost se spušča v fortissimo in se zatajuje v pianissimo. Pohitevanje in zadrževanje glasu je svobodnejše kot pri recitaciji. Mimika je izrazitejša. Se ena oblika podajanja je mogoča, to je ritmična deklamacija, ki je precej podčrtana deklamacija. Izražanje je povzdignjeno in patetično. S kretanjo in močno težo se izgovarja beseda. Verzi ne smejo biti označeni kot v deklamaciji, temveč bolj vezani, podobno kot v prozi. To so torej tri oblike slavnostnega podajanja. Pri vseh velja: kdor se pekaže javno z besedo, naj se zaveda, da je svečenik največjega narodovega zaklada, svečenik

žive besede. Kako naj drhti poslušalec, če se ni naslajal igralca ob sladki melodiji sleherne slovenske besede. Kdo bi trdil, da je našemu ušesu tujerodna beseda lahko enako zvoneča in pojoča kot naša; kdor bi to čutil, ni več Slovenec. Ni ga jezika na svetu, ki bi nas božal in opajal tako kot jezik Prešerna, Cankarja, Zupančiča in še drugih naših. Težko je govoriti o igranju, ne da bi misel zopet in zopet ubajala na govor. Saj so vsi drugi elementi le pritikline.

Mimika

Mimika je izražanje čustev in misli z očesnimi in ustnimi mišicami. Ni dovolj za vlogo, da je močno čustvo, tudi zrcalo duše mora biti dobro, da se odbijajo čustva nepohabljena. Obrazne mišice morajo biti prožne, mehke, pokorne sleherni misli. Tudi tu pa velja: Ne stegaj in ne iztegaj mišic prepgosto in enolično. Vse ob pravem času in na primeren na-

čin, tako kot hoče ritem umetnine. Zaljubljenca, pravi igralska šola, je telo lahko nagnjeno naprej, kretneje so zaokrožene k sebi, oko erotično pol zaprto, nozdrvi široko napete, usta na lahko odprta. Kako naj podajam razna čustva, če mi ni telo pokorno, če ni mišičevje prožno. Težko je z obrazom, ki je uporaben le za majhne razdalje. Nekaj metrov predaleč, pa že ne opazim obrazne igre. Maska in močna luč sicer podčrtata izraz, a ne za daljavo. Zato ni kvarno, če masko ojačimo čez mejo, ki nam jo narekuje zrcalo. Le mimogrede naj omenim, da s šminko ojačimo le naravne poteze — gube. Kar ima obraz, to podkrepiamo ali omilimo, ne delamo pa gub tam, kjer jih ni narava sama obrazu vsaj nakazala. Maska je torej v bistvu ojačenje ali omiljenje naravnih obraznih gub, mora pa biti v skladu z vlogo, ki jo igralec odzvlja. Šminkaj pa tudi podbradek in vidni del vratu, da ne bo videti maska kot krinka.

Znameniti dramatik

Trije vrhovi grške tragedije

Trije so vrhovi, ki se najviše pno iznad brezkončnega skalnega morja grškega teatra. Imena so jim znana: Aishilos, Sofokles, Euripides.

Aishilos je bil prvi, ki mu Grki res s častjo in ponosom pišejo naslov dramaturg. Pred njim se je krog leta pet sto pripeljal v Atene, takrat so bile ko danes ta dan vse grške zemlje stolno mesto, nekli **Tespis**, Atičan po rodu, na čudnem vozu, koder je vozil boga Dioniza. Bil je to velik praznik za vse Grke. Od vsereod so se natepli v Atene, da bi videli čudni spreved Dionizov, ki so ga spremljali kozjekoži satiri, njim na čelu vedno pijani Silen. Dionizos je bil Grkom bog vinske trte, njegov praznik so posebe slovesno počastili s te vrste procesijo. Do zdaj so ga častili z rajanjem in petjem otrok in kozjih satirov, ki so divje noreli krog voza. Tespis pa je njihovemu vodji Silenu odkazal že posebne besede, ki jih je norčavo pijani zborovodja govoril satirskemu zboru, da je ta nanje odgovarjal. Za Atene je bil to dogodek, gotovo nič manjši od maratonske bitve. Saj je bil s tem dnem začetek grške tragedije, ki se je skoraj za tem, ni petdeset let ni bilo časa vmes, razcevela v stare antične kulture najžarnejši cvet.

Tespidoval zglede, kako ustvariti nov način bogoslužja, ki bi zajemal iz starih mitoloških zgledov svoje snovi, iz zgledov, ki so človeka zblížali s Homerjevimi bogovi, bogoslužje naj bi se zvalo drama, je vžgal mladega Aishila, da se je lotil stvaritve svoje prve tragedije. Ime je dobila tragedija po zboru satirov, ki so bili kozlovsko odeti; kotel se pravi po grško tragos. Zbor je bil Aishilu zdaj vzvišeno

jedro, ki je tvorilo trdno vez med občestvom na gledaliških klopih in glavnim igralcem sredi odprtega prostora, ki so ga zvali orkestra in kjer se je gibal igralec in zbor ob njem.

V svojih dramah je Aishilos, ki mu je bil vsekdar glavno gibalno zbor in edini igralec drugodna moč, pričal spet in spet, da se bog za pravico in pravičnost zavzame, da grešnika neogibno doleti kazen. Njegov duh najde ljubko zvezo med ubogim in zbeganim človeškim bitjem in med vzvišenimi, večno močnimi bogovi v oblak ovitega Olimpa. V ta namen je za svojega glavnega igralca vsekdar izbral herojskega moža ali polboginjo. Ti naj bi ustvarili most med lačjo, ki jo predstavljajo olimpski bogovi, in med temo, ki se razteza nad grešno zemljo ubovega človeka. Aishilove tragedije so imele zato nenavadno močan naravni in versko vzgojni vpliv.

Zbor ima pri Aishilu glavno in najpomembnejšo vlogo. Razodeva ljudem trdno vero v vzvišene bogove, v njih oblast in vsemogočnost. Zato so njegove prve drame prej lirski zbori ko drame. Šele z znamenito tragedijo »Sedmorica proti Tebam« se je tudi Aishilos prvič lotil obdelave značajev. Višek njegovega ustvarjanja je trilogija Oresteja; drame nosijo naslove: Agamemnon, Choephoroi, Eumenides.

Za tehnični razvoj je Aishilos pomemben, ker je vstavljal drugega igralca, se pravi, prvemu zborovemu odgovarjalcu, ki ga je bil prevzel od Tespida, je dodal še enega, da je bil mogoč dialog in tako spočetka vsaj skromno dramsko dogajanje. Dozorela in razcevela pa se je tragedija šele, ko je Sofokles postavil v or-

kestro še tretjega igralca. Več ko tri igralce grška tragedija ni imela nikoli obenem na odru. Aishilos je pomen te novosti koj uvidel in jo brž tudi sam uvedel. Vendar je pri njem še vedno prevladoval zbor. Tehnično se je stari Aishilos pri mladem Sofoklu pač dosti lahko naučil, a drugod pouka ni potreboval. Staro izročilo trdi o njem:

Stal je nad vsemi, enako velik kot pesnik kakor kot človek in značaj.

Drugi, ki je iz grobo obdelanega kamna Aishilovega izdelal grško tragedijo v umerjeno in zanosno uglajen lik, je bil Sofokles. Doma je bil iz antiškega okraja Kolona, kateremu je pozneje zapel prekrasno hvalno pesem iz ust uboge Antigone v svojem »Oidipu na Kolonu«. Osemindvajsetleten je že odnesel ob Velikih Dionizijih (to so bili Dionizovi prazniki, ko so nastopili grški tragedi s svojimi igrami v velikem Dionizovem gledališču) zmagoslavno palmo staremu Aishilu. Zanimivo je, da je biser njegove poezije znameniti »Kralj Oidip« prepal.

Prenekaterikrat slišimo trditev, češ da je prav Sofoklova tragedija zgrajena na verovanju v neizbežno usodo. Temu ni tako. Sofokles sam je bil marveč globoko veren mož, ki je v dno svoje duše prepričan o najvišji in človeku nedosegljivi moči vsevišnjih bogov. Vera v bogove pa izključuje vero v slepo usodo. Aishilov bog je neizprosno pravičen, mora biti pravičen. Sofoklovi bogovi pa po mili volji delajo, kar hočejo. Človek, to bedno in umazano nič, nima pravice presojati njihovih dejanj po starem zakoreninjenem izročilu, ki je prevevalo človekovega duha bodi zavestno, bodi podzavestno, a prevevalo vselej in neizprosno, da duh z bogom spreiti se ne sme, ker v svoji ničnosti njegovih vsevečnih in modrih, nam neumljivih sklepov in dejanj, nikoli umel ne bo! Zato pa je človek dolžan, da se bogu brezpogojno uklanja in radovoljno trpi, pa čeprav brez osebne krivde. To neusmiljeno resnico je do skrajnosti nasledkov uresničil naš pesnik v svojem »Kralju Oidipu«, ki je ravno zaradi te misli pravi vzor antične grške tragedije, saj je bila tragedija bogoslužno opravilo kot pri nas katoličanih sv. maša in kot taka neogibno povezana z nečim božjim. Zato je tudi Grk iz teatra odhajal očičen in okrepčan, nič ni kritiziral igralcev in drame, nič dejanja in delovanja, misli so mu bile pri nesrečnem Oidipu in pri njegovi nesreči. Sam je sklenil, ko je odhajal, da bo boljši, da tudi njega ne doleti nikdar znana in nikoli slutena jeza božja. Vedel je, da si je Oidip naložil kazen za greh, dasi ga ni vedoma storil, v smislu zborove pesmi:

Prazakoni višnji nam vladajo:
ni bitje jih smrtno ustvarilo,
v sinjah nebeških rojeni so.

Olympos jim oče je sam.

Njim snu pozabljenja se bati ni,
silen je bog v njih; on ne stari...

Pesnik je postavljaj na oder značaje in izvajal dejanje neposredno iz njih. Vendar še dolgo ni misliti, da je Sofokles realist, nikar naturalist, kajti kljub vsemu ne riše značajev, kakršni so, marveč kakršni bi morali biti.

Napisal je sto dvajset dram, ohranjenih jih je sedem in večji odlomek iz satirske burke »Sledni psi«.

Euripides je zadnji veliki mojster klasične grške tragedije. Se pa od onih dveh močno loči. Onadva sta bila zaverovana v stare bogove, medtem ko je Euripides nad njimi resno zdvomil. Junaške mitične zgodbe so mu le plod človeške domišljije. Ker se je zavedal, da bi njegove drame druga za drugo propadle, če bi namesto mitičnih herojev in polbogov postavil na oder ljudi z vsemi revami in slabostmi, je sicer še obdržal nekšen zunanji videz stare zakoreninjene oblike in prikazoval heroje in polbogove, toda vse njegove osebe so prepolne in kar kipeče človeške prikazni, kot jih sto in stokrat srečujemo v vsakdanjem življenju. V tem se že oddalji od tragedije prvotnega namena, ki je bogoslužje in nič drugega, v ljudeh vzbudi drug, nevsakdanji svet, ki jih zaziblje v prelepe sanje o večni dobroti, pravici, zmagi, lepoti in vsem, kar se plemenitega hočete. Euripidovi junaki se na odru že sovražijo, se pobijajo za holnohotno zlo, za prgišče umazanih drahem. Lep in plemenit je sicer njegov namen pri tem, ko biča sodobno družbo in njene napake, kot so sramotno suženjstvo, brezpravnost žen, puhlost posebe višjih slojev, vendar ni to namen, ki naj ga v prvotni svoji zamisli grška drama zastopa. Bil je moderen prevratnež, revolucionar v svoji stroki, ki je svoj čas za stoletja prerasel. Gre mu zasluga, da je poeziji odkril žensko dušo. Medeja nam je vzor tega njegovega prizadevanja.

Euripides je čisto v nasprotju z Aishilom in Sofoklom odmeril zboru drugotno postransko vlogo. Vse pri njem so igralci. Ti dejanje vodijo ter mu določajo smer in potek. Od pevskih zmožnosti igralčevih veliko zahteva, biti mu je moral približno to kar današnji operni pevec, ki je igralec in pevec obenem, seveda v najmanj stokrat povečani meri. V drami »Alkest« je prvič uvedel solo arijo.

Njegovih dram se nam je ohranilo celih devetnajst.

Drama je bila Grku bogočastje, saj se je iz bogočastja razvila. Od tod moramo tedaj gledati ves grški teater, pa se nam bodo odprle nove neslutene dvorane, vse posejane z večno, neminljivo kulturo, ki je sledila svojemu večnemu cilju: biti sredstvo za doseg večnega božjega, ki je v človeški duši od začetka sveta.